

ВНУТРІШНЯ ЄВРЕЙСЬКА МІГРАЦІЯ ПІЗНЬОГО ІМПЕРСЬКОГО ПЕРІОДУ (1870-ті – 1910-ті)

Харченко А.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Міграція східноєвропейського єврейства останньої третини ХІХ ст., яка зачепила мільйони людей, була важливою складовою ширших міграційних рухів, що охопили європейський континент. Однак в історіографії представлена переважно тема транснаціональної міграції, передусім до Північної Америки й Палестини. Серед інших дослідників, ізраїльський науковець Шауль Штампфер, наполягав, що необхідно досліджувати внутрішню єврейську міграцію в Російській імперії. Єврейська міграція була складовою ширшого контексту внутрішніх переміщень населення в Російській імперії і мала свої особливості в порівнянні з переміщеннями інших соціальних та етноконфесійних груп.

Як визначити й охарактеризувати напрямки єврейської міграції, простежити, звідки прибували переселенці, та з'ясувати, що могло спричинити окремі міграційні рухи? Чи можливо дослідити склад самих мігрантів і мотивації, що спонукали їх переселятися?

Основну увагу приділено Харкову, як імперському місту, котре ставало транзитним пунктом або кінцевою метою для багатьох переселенців. В останній третині ХІХ – першій чверті ХХ ст. Харків набув статусу метрополії великого регіону, економічно важливого транзитного вузла. В останній третині ХІХ ст. місто було одним із популярних напрямків для єврейської міграції поза Смугою осілості. Сотні тисяч євреїв оселилися за її межами, сформувавши численні громади в містах поза Смугою. Перепис 1897р. зафіксував 314тис. євреїв, які мали законні підстави для такого проживання.

Занепад традиційного економічного життя на Правобережній Україні спричинив великий рух євреїв із містечок, зокрема й до Харкова. Переселенці не адаптовувалися швидко. Наступне покоління зберігало ту саму поведінку. Харків, який за концепцією Роуланда можна позначити як «острів», де єврейське населення наприкінці досліджуваного періоду не перевищувало 6%, був оточений «неєврейським морем». Тим не менш, за досліджуваний період в місті було сформовано потужну єврейську громаду, яка в свою чергу була одним з співтворців модерного Харкова.